

Личната информация като обект на личен живот

докторант Йорида Джафай

Privacy is the ability of an individual or group to seclude themselves or information about themselves and thereby reveal themselves selectively. The boundaries and content of what is considered private will be treated in this paper with the purpose to show the objective relation lying between privacy and personal information.

Keywords: personal information, privacy, objective relation between personal information and privacy

1. Понятието за личен живот и неприкосновеност на личния живот се използва често във всекидневния език, както и в много философски, политически и правни дискусии. Въпреки опитите на много социални и правни учени да обединят различните гледни точки за личния живот, концепцията за личен живот се разглежда най-вече като разграничение между публичната сфера и частната сфера, свързана със семейството и личността. Използването на термина с времето не е еднозначно и все още има объркване по неговите смисъл, стойност и обхват. Изследването на обективния аспект на личен живот не може да се раздели от най-висшата ценност - неприкосновеност на личния живот (от латински **privates** = отделен от останалите). Тя е способността на дадено лице да отдели себе си или да изолира информацията за себе си от другите, като по този начин има възможност да разкрие себе си селективно²². Границите и съдържанието на това, което се счита за лично се различават в зависимост от лицата и техните културни характеристики, въпреки общите линии, чрез които се разкрива неприкосновеността на личния живот.

В редица държави идеята се слива със защитата на данните и личния живот и се тълкува като управление на личната информация. Извън този доста ограничен контекст защитата на правото на личен живот често се възприема като ограничителна линия, доколкото обществото може да се намесва в личните дела. Обхватът на правото на личен живот включва:

а) правото на лична информация - определянето на правила, управляващи събирането и предоставянето на лични данни като кредитна информация и медицински експертизи;

б) правото на лична неприкосновеност - защитата на личността във физически план срещу вмешателски процедури от рода на тестове за медикаменти, експерименти и др. ;

в) правото на лична комуникация - сигурност и неприкосновеност на пощата, телефоните, включително електронната поща и другите форми на комуникация;

г) правото на лично пространство – поставянето на ограничения за нахлуване в домашна и друга среда, като работно или обществено място.

Концепцията за личния живот е толкова широко понятие, че прави невъзможно нейното пълно определение, дори се счита и за ненужно²³ щом никое от определенията няма да бъде инклузивно.

2. Правната доктрина е стигнала до заключението, че личната сфера е свързана непосредствено с физическата и морална неприкосновеност на личността; с неговата физическа и социална интеграция включително правото на самоопределение; правото на личностното развитие и правото да си установява взаимоотношения с други хора от външния свят.

В този смисъл можем да приемем, че правото на зачитане на личния живот по своята същност трябва да предостави на всяко лице индивидуалното му пространство, в което той ще бъде в състояние да развива или допълва независимо личността

²² Виж <http://en.wikipedia.org/wiki/Privacy>.

²³ ЕСПЧ, решение от 12 юни 2003 г. по дело Van Kück срещу Германия (жалба № 35968/97).

си. Така че, зачитането на личния живот изисква по принцип забрана за всеки да се намесва или интересува от информация във връзка с това, което всеки прави с живота си.

Категорията сведения или информация, която задължително попада в рамките на частната сфера (личната кореспонденция, навици сексуална ориентация, дневниците, интимни фотографии, медицински записи и т. н) изразяват нейното съдържание. Затова можем да кажем, че връзката, която съществува между информацията от личен характер и личният живот е от обективен характер и те се съотнасят както част към цяло.

Информацията относно всичките измерения на личния живот на всеки от нас води до определението на неговият обхват, който се характеризира от смисленото тълкуване на конкретните данни²⁴. В този смисъл, в цитирания обект на личен живот, се съдържат сведения за физическите и интелектуалните белези, културното, социалното, професионалното, финансовото и здравословното състояние на определена личност. Тяхното извличане, чрез средствата за анализ на данни, прави възможно да се разкрие много за личността на човека и дейностите извършени от него. Очевидно е, че съдържанието на правото на личен живот се проявява в посочените индивидуализиращи характеристики, чийто общ знаменател ги държи заедно и който ги класифицира като неприкосновеност на личния живот.

Неприкосновеността на личния живот понякога е свързана с анонимността, т. е желанието да останем незабелязани или неидентифицирани в публичното пространство. Когато информацията или нещо друго е лична за едно лице, то означава, че, в тях има нещо чувствително за него. Степента, до която една лична информация ще стане достъпна на другите е строго зависима от това за какви цели ще стане достъпна на другите (включително на държавните институции), които всъщност се различават във времето и според държавните политики в тази област.

Правото на неприкосновеност на личен живот се пресича с други концепции и ценности за индивида, а именно неговата защита на лични данни, телесна сигурност или личен интегритет (непокътнатост). Връзката която съществува между правото да не се допуска нахлуване в личния живот и информацията е органична връзка. Информацията като смислени сведения, които се получават чрез данните свързани с определено лице, са обект на защита на правото на личен живот. Личната информация е в кръга на психическите, физическите, културните и професионалните сведения за едно лице, които го засягат, чрез действие/ бездействие.

Личността има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния живот и срещу посегателство върху честта, достойнството и доброто име, като никой не може да бъде следен, фотографиран, филмиран, записван или подлаган на други подобни действия без негово знание или въпреки неговото изрично несъгласие, освен в предвидените от закона случаи. Това е иманентно на нейната същност и за възможността ѝ да се реализира в социалната реалност. Накърняването на правата и доброто име на друго е основание за ограничаване и на други важни права и свободи (правото свободно да се изразява и разпространява мнение, което обхваща и възможността мнението да се разпространява чрез различни средства, включително чрез печат, радио, телевизия и др.²⁵, правото да се търси и получава и разпространява информация²⁶ в редица сфери на обществения живот.

В историческото развитие на ролята на правото на неприкосновеност на личния живот прави впечатление нарастващото значение на това основно право, особено със значението, което придоби правото на мнение. Последното е едно конституционно гарантирано основно право, което стои в базата на всяко демократично и плу-

²⁴ Michael D. Myers&David Avison, Qualitative Research in Information Systems, 2002.

²⁵ Виж чл.39, ал.1 на КРБ.

²⁶ Виж чл.41, ал.1 на КРБ.

ралистично общество. Свободата да се отстоява мнение и то да се прави достойние на останалите (т. е. да се комуникира с някой друг или с публиката) както като лично поведение, така и като социален процес, се свеждат до изразяване на мисли, мнения, възгледи, информация и данни чрез многообразие от средства и способи. То предполага наличието на субект, който огласява дадено мнение. В него се концентрират и възможностите за реализация на индивида като равноправен участник в обществената дискусия, и като следствие на това - и възможността да се създава информирано мнение у останалите (индивидуално и обществено), полезният ефект от което - в крайна сметка се проявява в начина, по който обществото води своите дела. Въпреки тези разбирания, някои теоретици дефинират неприкосновеността на личен живот и чрез други аспекти. Според философа Джули Инес *"съдържанието на неприкосновеността на личния живот не може да бъде уловено, ако се фокусираме само върху информацията, достъпа или интимните решения, защото неприкосновеността на личния живот включва и трите области"*.²⁷

В неговата абсолютна форма това субективно право е намерило израз в други, също ползващи се с конституционна и законна закрила ценности. И по конкретно може да бъде изтъкнато правото на личен живот като наред с това право, тайната на кореспонденцията и неприкосновеността на жилището - все конституционно защитени права, определят един комплекс от интереси, които формират обособената интимна сфера на човека, за навлизането в която трябва да съществува преграда, съобразена с морала и манталитета на разумно мислещите хора. Уместно е да се отбележи, че в приложението на международноправните актове по този въпрос и преди всичко във връзка с чл. 10 ЕКПЧ се оформя тенденция към обосноваване на известно "позитивно" задължение на държавата да интервенира спрямо свободата на изразяване на мнение, за да се защитят индивидуалните права, които принадлежат към интимната сфера на личността.

Информацията свързана с интимната човешка сфера става обект на правото на личен живот под формата на необходимите условия за взаимоотношения на любов, приятелство и доверие, без които един човек не може да живее пълноценно.²⁸

Това води до извода, че информацията за личния живот на всеки от нас е съвкупността от данни, сведения или мнения в най-малка степен от обществен интерес от гледище на своята насоченост и предназначение. Тук трябва да се прави разлика между обществен интерес от факти и информация, които обслужват обществената дискусия и такива, по отношение на които интересът е равнозначен на любопитство, защото превръщането на информацията от личен характер в публичен достояние не непременно може да се защити с общите съображения, с крито се обосновава ценността на свободата на изразяване на мнение.

Възможността на всеки да се информира за заобикалящата го действителност и развитие в съответствие със създадената свободна размяна на мнения, става чрез гарантирането на свобода на личността на всеки равнопоставен участник в социалната общност и неговото право на защита срещу посягателства върху честта, достойнството и доброто му име, както и правото на достъп до събираните за него лични данни от държавни органи и други лица.

Разглеждането на личните данни и личната информация като обект на субективното право за личен живот води до голямо разнообразие от очаквания за неприкосновеността на личния живот или всичко, което представлява нахлуване в личния живот. Последните въпроси се разглеждат като отражение на начина на постигане на неприкосновеността на личния живот, а именно чрез контрола върху личните данни²⁹, чрез правото да се изисква забрана за събиране и разпространяване на

²⁷ Daniel J. Solove, *Understanding Privacy*, Research Paper № 420, Harvard University Press, May 2008.

²⁸ Виж Charles Fried, "Privacy – Amoral Analysis", 77 *Yale Law Journal*, 1968, str. 211.

²⁹ Виж гл.V от Закона за Защита на личните данни в РБ.

лична информация и чрез неприкосновеност на личен живот като състояние на интимност или усмотрение.

Това означава, че нахлуването в личния живот се осъществява чрез злоупотреба с лична информация или други правонарушения свързани с нея. Последните са неправомерни действия, които имат за непосредствена цел събирането, използването, разпространяването на лична информация без съгласието на субектите на данните³⁰, или неправомерното обработване на свързаните с тях лични данни в процеса на свободното движение на данните.

Личните данни са обект на защита и трябва да бъдат гарантирани, независимо от географското местоположение на лицето. В днешния глобализиран свят личните данни се предават през все по-голям брой виртуални и географски граници, което налага да се определят личните данни като обект на защита при международните операции по обработване, както и при движението на данни през границите.

Съвременната и съгласуваната правна уредба за защита на информацията, изградена в рамките на европейската общност, в която България е страна, стимулира развитието на цифровата икономика, с което се насърчава икономическия растеж, конкурентоспособността на предприятията, създаването на нови работни места и поощряването на иновациите³¹ както и гарантирането и на други ценности за човека. Например Томас Емерсън твърди, че тя се *"основава на предпоставките на индивидуализма, че обществото съществува, за да повишава ценността и достойнството на човека... Правото на неприкосновеност на личния живот... е същността на правото да не участваш в колективния живот - правото да се предпазите от обществото"*.³²

Цялостната рамка за защита на данните и информацията от тях гарантира високо ниво на защита на данните на физическите лица, съобразено със специфичното естество на областта на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси. По-специално, личната информация е обект на защита по повод обработване на личните данни от полицейските и съдебните органи³³, както и при обмен на информация между полицейските и съдебните органи на различни държави, който допринася, за да се подобри сътрудничеството в борбата с тежката престъпност в Европа.

Литература:

1. Warren and Brandeis, The Right to Privacy, 4 Harvard Law Review 193 (1890).
2. Etzioni, A. The Limits of Privacy. New York: Basic Books, 1999.
3. Daniel J. Solove, Understanding Privacy, Research Paper No. 420, Harvard University Press, May 2008.
4. Raymond Wacks, Personal information: privacy and the law, Clarendon Press, Jul 13, 1989.
5. Judith Wagner DeCew, In Pursuit of Privacy: Law, Ethics, and the Rise of Technology, Cornell University Press, 1997.
6. Charles Fried, "Privacy -A Moral Analysis," 77 Yale Law Journal, 1968.

³⁰ Идентифицирано лице или лице, което може да бъде идентифицирано, пряко или непряко, по-специално чрез идентификационен номер или един повече специфични признаци, отнасящи се до неговата физическа, физиологическа, психологическа, умствена, икономическа, културна и социална самоличност, до което се отнася информацията.

³¹ Виж също заключенията на Европейския съвет от 23 октомври 2011 г., в които се подчертават „ключовата роля“ на единния пазар „за осигуряване на растеж и трудова заетост“, както и нуждата да се завърши изграждането на цифровия единен пазар до 2015 г.

³² Thomas I. Emerson. The Right of Privacy and Freedom of the Press, Yale Law School Volume 14, Number 2 Summer, 1979, page 340.

³³ Виж Декларация № 21 относно защитата на личните данни в областта на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси и полицейското сътрудничество, приложена към Заключителния акт на междуправителствената конференция, която прие Договора от Лисабон.

7. Michael D. Myers & David Avison, Qualitative Research in Information Systems, 2002, ISBN: 9780761966333.
8. Конституция на Република България.
9. Закона за защита на лични данни.

За контакт:

Йорида Агрон Джафай, докторант в катедрата публично правни науки на ЮФ, Научен ръководител проф. д-р Лъчезар Дачев, Директор на Дирекция Правни науки при „Albanian University” - Тирана/ Албания, Тел: 00355/67 20 39 204, e-mail: joridaf@yahoo.com